

שיקום מעמדה של ישראל כנכס אסטרטגי בעיני ארה"ב מחייב ניצחון ללא עוררין בעזה

11.07.2024 | פרופ' זכי שלום | written by

פתיח

מסמך זה נכתב במסגרת פרויקט ישראל 2.0, בהובלת פרופ' גבי סיבוני ופרופ' קובי מיכאל, ותחת הבקרה וההכוונה שלהם במסגרת אשכול בינ"ל ואזורי. באשכול זה נדון בהרחבה במנעד סוגיות הקשורות ליחסי החוץ של ישראל, במעגל הקרוב הסובב אותה, במסגרת הסכמי אברהם ומדינות נוספות, וכן מול יתר מדינות העולם

מבוא

מערכת היחסים המיוחדת בין ישראל וארצות הברית הושתתה, מיום הקמתה של מדינת ישראל, על ההנחה שמדינת ישראל היא מדינה חזקה ובעלת עוצמה צבאית, כלכלית, מדעית וטכנולוגית המעמידה אותה במקום מכובד בקהילייה הבינלאומית. [1] האות ניתן כבר לאחר מלחמת העצמאות. ניצחון היישוב היהודי, הקטן יחסית, מול שבעה צבאות ערב, הצית את הדמיון בארצות הברית. על רקע המלחמה הקרה והצורך למנוע התבססות סובייטית במזרח התיכון התגבשה בממשל האמריקני ההערכה שישראל יכולה להיות לעזר רב למערב במימוש משימה זו.

הערכה זו הובילה את מעצמות המערב, ובראשן ארצות הברית, לבחון אפשרויות של חיזוק שיתוף הפעולה הביטחוני עם ישראל כבר בשנים הראשונות לקום המדינה. [2] הנחת היסוד הייתה ששיתוף פעולה זה יעצים את מעמדה של ארצות הברית בזירה הבינלאומית בכלל, ובמזרח התיכון בפרט. הכרה זו לא מנעה ממעצמות המערב לנהל במקביל מדיניות של פייסנות מול מדינות ערב במטרה לרתום אותן לצידן. ישראל, למותר לציין, היא זו שהתבקשה "לשלם" את מחיר הפיוס של מדינות ערב.

מדינת ישראל חזקה, כך סברו בממשל, תרתיע את העולם הערבי מפני מתקפה עליה. [3]

בהדרגה תיווכחנה מדינות ערב שלנוכח עוצמתה של מדינת ישראל וקשריה ההדוקים עם ארצות הברית, מוטב יהיה להן להשלים עם קיומה של מדינת ישראל כמדינה ריבונית במקום להתבוסס במלחמות חסרות תוחלת. אגב כך, יבינו כל מדינות האזור שהתחברות עם המערב בכלל, ועם ארצות הברית בפרט, היא "חיבור מנצח" היכול לשרת את האינטרסים של מדינות ערב בצורה יעילה יותר מזו שתושג כתוצאה מהתחברות עם ברית המועצות.

שורה של מרכיבים ערכיים המשותפים לישראל ולארצות הברית כאחת, כמו הדבקות במשטר דמוקרטי-ליברלי, עמידה על זכויות הפרט, חופש הביטוי והפולחן וכיבוד האמונה הדתית של כל בני האדם, אמורה הייתה לתת למערכת היחסים בין שתי המדינות ממד אידיאולוגי ערכי: "ישראל", קובע נייר מחקר של איאפ"ק, "היא אחת מ-22 מדינות בעולם שמקיימת מערכת בחירות חופשית והגונה מאז 1949. כל אזרחי ישראל מעל לגיל 18 זכאים לבחור לכנסת ללא קשר לדת, מין ומוצא אתני"; נשים בישראל משרתות בתפקידים מגוונים בכל מוסדות הציבור בישראל, כולל בתפקידי לחימה בצה"ל; החוק בישראל אוסר על הפליה מכל סיבה שהיא; ערביי ישראל נהנים משוויון וחופש מוחלט; רבים מהם נבחרים לכנסת, חלקם מונו לשרים בממשלה. [4]

מלבד זאת, קבע אותו מחקר, מדינת ישראל מוכרת כמדינה הדמוקרטית היחידה במזרח התיכון. היא שומרת בקנאות על חופש הביטוי של כל הזרמים בחברה. בני דתות שונות, ובכללם נוצרים, מוסלמים, בדואים, צ'רקסים, בהאיים, שומרונים ועוד, חיים בה בחופש פולחן מלא. [5]

יחד עם זאת חשוב לזכור כי שני המרכיבים לא עמדו על רף אחד. הגם שנציגים ישראלים ואמריקנים מרבים להדגיש את חשיבותו של הממד הערכי ביחסי ישראל-ארצות הברית, בסופו של דבר הממד הדומיננטי הוא הממד הריאליסטי, המתבסס על אינטרסים וכוח. השילוב בין שתי מערכות אלה הוא שהציב את מדינת ישראל מיום הקמתה כנכס אסטרטגי עבור ארצות הברית. [6] לצורך השקיפות יש לציין כי לכל אורך השנים נטו חוגים שונים בממשל האמריקני, ובעיקר בממסד האקדמי, לשלול עמדה זו. הם קבעו, בדרגות שונות של אינטנסיביות, כי במאזן הכולל מדינת ישראל היא עול עבור ארה"ב ולא נכס. [7]

מהו התרגום המעשי של עוצמה זו עבור ארצות הברית? בהיבט האסטרטגי-ביטחוני, ניגע בשני מרכיבים בסיסיים: הקטגוריה הראשונה מתייחסת ליכולות המודיעיניות של ישראל. במשך שנים נבנתה למודיעין הישראלי תדמית של ארגון רב-עוצמה, העומד בשורה הראשונה בין ארגוני המודיעין בעולם. אנשיו, שחלקם הגדול הגיע מארצות ערב, הכירו היטב את השפה, אורחות החיים והתרבות הרווחות בארצות ערב.

על רקע זה, כך נוצר הרושם, קל היה לזרועות המודיעין לשתול סוכנים בדרגים בכירים בקרב ההנהגות הפוליטיות והצבאיות של מדינות ערב. היכרותם הקרובה של "סוכני המוסד" עם העולם הערבי אפשרה להם גם לנתח ולהבין תהליכים בעולם הערבי. [8]

לארצות הברית כמדינה מערבית לא היו יכולות כאלה, ובשל החשיבות העצומה שיש למזרח

התיכון עבור ארצות הברית [9] הן מבחינה כלכלית והן מבחינה אסטרטגית [9] נאלצת הייתה ארצות הברית להישען בגיבוש הערכותיה באזור במידה רבה גם על מידע והערכות של גורמי המודיעין בישראל. [9]

במשך השנים הלכה והתעצמה התדמית של "שירותי המודיעין האגדיים" של ישראל. [10] דיווחים רצופים על מרגלים ישראלים בדרגים הבכירים ביותר בארצות ערב תדלקו שוב ושוב תדמית עטורת זרים זו. בהמשך, כאשר חלק ניכר מן התפוקה המודיעינית באה ממקורות האזנה התבסס דימוי, שנשען קרוב לוודאי גם על מציאות קיימת, כי יש בידי ישראל (יחידה 8200) יכולות טכנולוגיות ייחודיות לאיסוף מודיעין שאין לארגוני מודיעין אחרים בעולם. [11] "בכל הארץ ובכל העולם", אמר אבא אבן בעדותו בפני ועדת אגרנט, "יצאו מוניטין מיוחדים למודיעין שלנו". [12]

הכישלון המהדהד של המודיעין ערב מלחמת יום הכיפורים חשף במידה רבה את התלות הגדולה של שירותי המודיעין האמריקני בהערכות המודיעין הישראלי באותה עת. [13] "ישראל", אמר לאחר המלחמה גורם בכיר בקהיליית המודיעין האמריקנית, "עשתה לנו, וגם לעצמה, שטיפת מוח". [14] בין כך ובין כך, כישלון זה העיב במידה רבה על הדימוי העוצמתי של זרועות הביון של ישראל. אולם מאז שבה ועלתה קרנו של המודיעין הישראלי, ושיתוף הפעולה שלו עם רשויות המודיעין של ארצות הברית הלך והתחזק. [15]

כרסום מעמדה של ישראל כנכס אסטרטגי

מתקפת חמאס על ישראל ב-7 באוקטובר 2023 יצרה להערכתנו שבר עמוק בדימוי העוצמתי של המודיעין הישראלי. [16] מדובר בסופו של דבר באויב בעל יכולות מוגבלות מאוד בהשוואה לאלה שישנן בידי ישראל. מעבר לכך, לא מדובר באויב הנמצא במרחק רב מישראל אלא בקרבה גיאוגרפית רבה. כיצד הצליח ארגון טרור, תוהים רבים, לאתגר מדינה בעלת יכולות צבאיות כה גדולות כמו ישראל? [17]

שבר דומה נוצר כלפי יכולותיו המבצעיות של צה"ל. רבים בישראל תוהים: היכן היה צה"ל ביום המתקפה? [18] מדוע לקח לו שעות רבות כל כך עד שנכנס לפעילות צבאית? שאלות אלה מטרידות קרוב לוודאי גם את בעלות בריתה של ישראל, ובראשן [9] ארצות הברית. הן מטילות צל כבד על הדימוי העוצמתי שהיה לצה"ל לאורך שנים, שניתן יהיה להפעילו במגוון אופנים לקידום האינטרסים האסטרטגיים של ארצות הברית וישראל כאחד. דוגמה בולטת בהקשר זה היא הפעלת חיל האוויר נגד יעדים סוריים שאיימו לפלוש לירדן ולהביא להפלת משטרו של המלך חוסיין. [19]

שאלה אחרת המעיבה על הדימוי העוצמתי של צה"ל כרוכה בהתמשכות המלחמה. [20] בסופו של דבר, לכולם ברור שקיים פער עצום, בלתי נתפס, ביחסי הכוחות בין ישראל וחמאס. כיצד זה

ייתכן, תוהים רבים, שצבא שהצליח להכניע צבאות סדירים של מצרים וסוריה תוך ימים (במלחמת ששת הימים) ותוך שבועות (במלחמת יום הכיפורים) מתקשה להכניע ארגון טרור שאין לו חיל אוויר, כוחות שריון, תותחים, צי התקפי וכו'. הגם שמומחים צבאיים, ובראשם המומחה הנודע ללוחמה אורבנית במכללת ווסט פוינט, ג'ון ספנסר, [21] גמרו את ההלל על תפקודו של צה"ל במערכה ("Israel has set a remarkable, historic new standard"), נטו מומחים אחרים להערכות פחות מחמיאות באשר לתפקודו של צה"ל. [22]

חולשה נוספת של ישראל הופגנה ימים ספורים לאחר פרוץ המלחמה בעקבות הודעת הממשל על החלטתו לשגר שתי נושאות מטוסים לחופי האזור. בעקבותיהם באה הודעת הנשיא שהזהירה את חיזבאללה ואת איראן ("don't") לבל יתערבו במערכה, והבהירה שארצות הברית תעמוד לצד ישראל. [23] התגובה הנלהבת של ישראל נוכח הפגנת התמיכה האמריקנית חשפה שוב תמונת מצב של חולשה מצד ישראל.

לא רק הקושי לעמוד במערכה בשתי חזיתות עמד על סדר היום, אלא גם דוקטרינת הביטחון של ישראל, שגובשה מיד לאחר מלחמת העצמאות, הוצבה תחת סימן שאלה. דוקטרינה זו קבעה שישראל צריכה להיות תמיד במצב שבו היא תוכל להגן על עצמה בכוחות עצמה. ישראל תדרוש מהמעצמות לספק לה את החימוש שיאפשר לה לעמוד במערכה בכל תרחיש שהוא, אולם ישראל לא תזדקק למעורבות מעשית של צבא זר לטובתה במצב של לחימה מול אויב אזורי. ראש הממשלה בנימין נתניהו נתן לכך ביטוי חד-משמעי לאחרונה בפנייה שלו לממשל: "תנו לנו את הכלים, ואנחנו נסיים את העבודה". [24]

גם בימים הקשים של מלחמת יום הכיפורים, נוכח מחסור חמור בנשק, ביקשה ישראל מארצות הברית חימוש שיאפשר לה לעמוד נגד המתקפה המצרית-סורית עליה. איש לא העלה בדעתו לבקש מעורבות אמריקנית בלחימה. [25] עתה מול מתקפת חמאס והלחימה בצפון ואל מול הסכנה של מעורבות איראנית, הועמדה ישראל, זו לראשונה, במצב שבו היא מקרינה בפירוש רצון לקבלת תמיכה צבאית פעילה של ארצות הברית.

הפגנת חולשה זו מצטרפת למחסור החמור בחימוש שנחשף זמן קצר לאחר תחילת המלחמה, והעמיד את ישראל במצב של תלות חמורה בארצות הברית. ברור היה שהממשל ינצל תלות זו כדי להעמיק את הלחצים שלו על ישראל, ולהכתיב לה מהלכים צבאיים שלדעת הממשלה בישראל אינם משרתים את האינטרסים של ישראל.

אגב כך עולה בהכרח התהייה כיצד זה ייתכן שישראל לא הסיקה את המסקנות המתבקשות בעניין המחסור בחימוש שנחשף במלחמת יום הכיפורים וגם אז יצר מצב של תלות חמורה בארצות הברית, תלות שאולי מנעה מישראל ניצחון גדול במערכה. [26]

אנו סבורים שמתקפת 7 באוקטובר 2023 פגעה קשות בדימוי של מדינת ישראל כנכס אסטרטגי עבור ארצות הברית. לליקויים שהוזכרו לעיל ניתן להוסיף את הדימוי של מדינת ישראל כמדינה

של חברה מתפוררת על רקע מחלוקות בסוגיות יסוד כמו משמעות אופייה היהודי של מדינת ישראל; כפיית גיוס חובה מלא לצה"ל של כלל תושבי המדינה על בסיס של אמות מידה אחידות; יחסי הכוחות בין הרשות המבצעת, המחוקקת והמשפטית; פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני; ההתנחלות בשטחי יהודה ושומרון; המחויבות של ישראל למשטר דמוקרטי-ליברלי; האם מצב המלחמה שמדינת ישראל נתונה בו מצדיק סטיות מנורמות וערכים מערביים; מערכת היחסים בין הדרג המדיני והצבאי; מה צריך להיות היחס כלפי תופעת הסרבנות. [27]

כאמור, לתמונת מצב זו יש השלכות קשות מאוד על דימויה של ישראל כנכס אסטרטגי עבור ארצות הברית. אם מדינת ישראל חפצה לשקם את מעמדה כבעלת ברית אמينة וחיונית של ארצות הברית היא חייבת, בראש ובראשונה, לדבוק במימוש היעד של ניצחון מוחלט על חמאס, ניצחון שאין עליו עוררין. כל תוצאה אחרת במערך יחסי הכוחות בין מדינת ישראל וחמאס תפגע להערכתנו באורח אנוש בדימויה של מדינת ישראל כמדינה שיש לארצות הברית אינטרס לשמר את מעמדה כבעלת ברית קרובה. [28]

בצפון הארץ, בגבול לבנון, קיימת תמונת מצב דומה בהיבטים מסוימים ושונה בהיבטים אחרים. הלחימה האינטנסיבית שחיזבאללה מנהל נגד ישראל על בסיס יומימי פגעה קשות בדימוי ההרתעתי של מדינת ישראל וזרועות הביטחון שלה. להלן נבהיר טיעון זה.

בעצם כניסתו למערכה, זמן קצר לאחר תחילת מתקפת חמאס על ישראל, יצר חיזבאללה כללי משחק חדשים ביחסים שבינו לבין ישראל. בחסות "המטרייה האסטרטגית" של איראן. הוא הבהיר, מעשית, שיש יחסי ברית בינו לבין חמאס. [29] לפיכך, פגיעה של ישראל בחמאס תביא לתגובה צבאית מצידו נגד ישראל. בכך הוא הפר באופן בוטה את ההסכם להפסקת האש שגובש לאחר מלחמת לבנון השנייה במסגרת החלטת מועצת הביטחון 1701.

כפי שנהגה אל מול הפרות חוזרות ונשנות של הסכם הפסקת האש מצד חיזבאללה עד לפרוץ המערכה, גם עתה, לאחר שהכריזה על מצב מלחמה מול חמאס, נמנעה ישראל מתגובה מלחמתית נגד חיזבאללה. הלכה למעשה היא העבירה מסר לחיזבאללה ולפיו לפחות בשלב זה היא מעדיפה להכיל את האירועים ולנהל מערכה של מלחמת התשה מול חיזבאללה ולא להיכנס למלחמה כוללת, כפי שמתבקש היה נוכח ההפרה הבוטה של הסכם הפסקת אש שגובש בחסות האו"ם. [30]

התנהלות זו, ראוי להזכיר, מלווה בהצהרות חוזרות ונשנות של ראשי ההנהגה בישראל שלפיהן ישראל מעדיפה הסדרה עם חיזבאללה ולא עימות צבאי. היא מקבלת ביטוי מעשי במשא ומתן עקיף שמתנהל מול חיזבאללה בחסות שליח הנשיא ביידן, עמוס הוכשטיין. [31] באורח חד-משמעי ניתן לקבוע שבהתנהלותה מול חיזבאללה ישראל מפגינה חולשה ורתיעה מעימות. [32] התברר לכול שלפחות עד לשלב הנוכחי, הכרזות ראשי מערכת הביטחון, כולל הרמטכ"ל, שישראל ערוכה למערכה רב-חזיתית, אינם עומדים במבחן המציאות. [33]

ולבסוף, החולשה הישראלית מול חיזבאללה נחשפה גם על רקע העובדה שעם פרוץ המלחמה פינתה מדינת ישראל עשרות אלפי אזרחים מאזור הגבול בלבנון לבתי מלון מרוחקים מן הגבול. [34] בכך יצרה ישראל אזור חיץ בתוך שטחה הריבוני. ככל הידוע זו פעם ראשונה שישראל יוצרת אזור חיץ בהיקף כזה בתוך שטחה-היא. עד כה היו אזורי החיץ בשטח ריבוני של מדינה ערבית. תשעה חודשים לאחר פתיחת המלחמה בצפון נשמעת בקול רם למדי זעקת המפונים שאינם יכולים לחזור לבתיהם, כאשר ליישובים רבים בגליל נגרם הרס רב. [35]

סיכומו של דבר, הערכתנו היא שכדי ש"תוכר" שוב כנכס אסטרטגי בעיניה של ארצות הברית חייבת ישראל לצאת מן העימותים שנכפו עליה בדרום ובצפון כשידה על העליונה באורח שאין עליו מחלוקת. בכל מקרה, שיקום מעמדה האסטרטגי כרוך בתהליך שיתמשך לאורך שנים, ויעמיד את ישראל במבחנים קשים. אין לכך "תרופת פלא" מיידית, למעט אולי יוזמה צבאית שתביא לשינוי דרמטי במאזן הכוחות מול איראן וציר הרשע שבראשו היא עומדת.

מאזן כוחות לא-סימטרי בין ישראל וארצות הברית

לאורך השנים מאז הקמתה של מדינת ישראל התקבע העיקרון שמערכת היחסים בין ישראל ובין ארצות הברית היא מערכת יחסים א-סימטרית. [36] יש בה "כוח עליון" של מעצמת-על מול מדינה קטנה. היו שהעדיפו להגדיר זאת כיחסי פטרון-לקוח. לאורך השנים בלטה מחלוקת בין מגמות של הממשלים בארצות הברית ומגמות של ההנהגה בישראל בהקשר של המשמעויות המעשיות של תמונת מצב זו.

הממשלים האמריקנים נטו להדגיש במסגרת זו את העקרונות הבאים: א. מדובר כאן ביחסים של תלות כמעט מוחלטת של ישראל בארצות הברית. ב. תלות זו יוצרת הלכה למעשה מערכת יחסים היררכית שבה ארצות הברית היא במעמד של עליונות ברורה על ישראל. ג. תמונת מצב זו מאפשרת לארצות הברית להכתיב לישראל מדי פעם מהלכים המשרתים את האינטרסים הלאומיים של ארצות הברית. ד. תמונת מצב זו מעניקה לארצות הברית גם את הזכות לקבוע עבור ישראל אילו מהלכים ישרתו טוב יותר את האינטרסים הלאומיים שלה. ה. תמונת המצב הלא-סימטרית מחייבת את ישראל להכיר בכך שמה שמותר למעצמת-על לעשות לא בהכרח מותר למדינת קטנה כמו ישראל.

מצד ישראל, לעומת זאת, ניכר מאמץ להבהיר שהיא מכירה אומנם בקיומה של מערכת יחסים א-סימטרית בינה ובין ארצות הברית. יחד עם זאת, מערכת יחסים זו אינה יוצרת מציאות היררכית שבמסגרתה ארצות הברית יכולה להכתיב לישראל לאמץ מהלכים מדיניים ו/או צבאיים שאינם נוחים לה. מערכת זו גם אינה יכולה למנוע מישראל לבצע מהלכים מדיניים ו/או צבאיים שאינם מקובלים על דעתה של ארצות הברית. ישראל היא מדינה ריבונית, ושומרת לעצמה את הזכות לפעול על פי האינטרסים הלאומיים שלה, תוך התחשבות מרבית בעמדת בעלת בריתה העיקרית [?] ארצות הברית. ניתן שתי דוגמאות לכך:

▪ בשנת 1982 התעמת סנאטור צעיר בשם ג'ו ביידן עם ראש ממשלת ישראל מנחם בגין ואיים עליו בקיצוץ "כספי הסיוע" האמריקניים לישראל. וכך ענה לו בגין: "אל תאיים עלינו בביטול הסיוע. אינני יהודי עם ברכיים רועדות, אני יהודי גאה עם 3700 שנות היסטוריה תרבותית. אף אחד לא נחלץ לעזרתנו כאשר חוסלנו בתאי הגזים ובתנורים. אף אחד לא נחלץ לעזרתנו כאשר חתרנו ליצור את מדינתנו. שילמנו על זה. נלחמנו על זה. הקרבנו את חייו בשביל זה. נעמוד מאחורי העקרונות שלנו. נגן עליהם. במידת הצורך, נמות למענם שוב, עם או בלי הסיוע שלך". [37]

▪ בעקבות ביקורת של הנשיא ביידן על הרפורמה המשפטית אמר ראש הממשלה נתניהו את הדברים הבאים: "אני מכיר את הנשיא ביידן למעלה מ-40 שנה ואני מעריך את מחויבותו רבת השנים לישראל. הברית בין ישראל לארה"ב היא איתנה, והיא תמיד מתגברת על חילוקי הדעות שמתגלים מעת לעת בינינו. הממשלה בראשותי מחויבת לחיזוק הדמוקרטיה על ידי החזרת האיזון הראוי בין שלוש הרשויות, שאותה אנו שואפים להשיג בהסכמה רחבה. ישראל היא מדינה עצמאית שמקבלת את החלטותיה על פי רצון אזרחיה ולא על סמך לחצים חיצוניים, כולל מחברינו הטובים ביותר". [38]

במהלך המלחמה היו לא מעט אירועים שהדגימו את יכולתה של ישראל לצמצם במידה מסוימת את חוסר הסימטריה בינה ובין ארצות הברית, ולהקשות על הממשל לפעול מתוך תחושה של עליונות מובנית מול ישראל. כך למשל היה כאשר הוטחה ביקורת על ישראל בגין הרג אזרחים בפריצה לבתי חולים, פגיעה במוסדות ציבור ועוד. בדרך כלל נמנעה ישראל מתגובה מתוך הנחה שחלוף הזמן יביא ל"אידוי" הדרגתי של הביקורת. עם זאת, היו מקרים לא מעטים שבהם העלו תומכי ישראל טיעונים נגדיים. בין השאר נטען בהקשר זה כי הצבא האמריקני נהג בדרכי פעולה הרבה יותר חמורות מאלה של צה"ל והביא לפגיעה גדולה יותר של אזרחים. פה ושם התברר כי טיעונים אלה לא נפלו על אוזניים ערלות. הם הוצגו בפני אישי ממשל בכירים בפורומים מכובדים בקונגרס ובאמצעי התקשורת, וסייעו לישראל להדוף מעט את הביקורת עליה. [39]

במהלך המלחמה פעלה ישראל לא אחת בניגוד לעמדת הממשל. כך היה בהחלטה על התחלת התמרון הקרקעי, כך היה בהקשר של הפעולה בבית החולים שיפא וכך היה גם בהקשר של הפעולה ברפיח. מאידך גיסא, ישראל קיבלה את עמדת הממשל בנושא הסיוע ההומניטרי והצורך להפגין מאמץ כדי להימנע ככל האפשר מפגיעה באזרחים תושבי עזה.

ישראל מצאה לנכון להגיב במקרים שבהם התערבו אנשי ממשל בסוגיות פנימיות של ישראל כמו המחאה, הרפורמה המשפטית ומעמדו הפוליטי של ראש הממשלה. [40]

אנו סבורים שבמאזן כולל, עם "עליות וירידות" פה ושם, דרך הפעולה של ישראל במהלך המלחמה מול ארצות הברית אפשרה לה חופש תמרון נרחב למדי, לאורך תקופת זמן ארוכה (כעשרה חודשים), ותוך פגיעה מינימלית במעמדה המדיני. אם תשכיל ישראל לדבוק במדיניות זו, המתבססת על עמידה איתנה על מימוש צרכיה הביטחוניים מחד גיסא ונכונות לממש את

תביעות הממשל בהקשר ההומניטרי וההימנעות מפגיעה במי שאינם מעורבים בלחימה מאידך גיסא, היא תוכל להרחיב עוד יותר את חופש התמרון שלה.

סיכום ומסקנות

לאורך שנים התבססו יחסיה המיוחדים של ישראל עם ארצות הברית על בסיס ההערכה שמדינת ישראל היא נכס אסטרטגי עבור ארצות הברית. משמע, יש בידיה יכולות צבאיות וטכנולוגיות העשויות לסייע לארצות הברית לקדם את מעמדה באזור. במקביל ניתן משקל, פחות משמעותי, גם למערכת ערכים דמוקרטית-ליברלית המשותפת לשתי המדינות.

כשליה החמורים של ישראל הן במישור המודיעיני והן במישור המבצעי [?] כפי שבאו לידי ביטוי בעקבות מתקפת 7 באוקטובר 2023 [?] פגעו, להערכתנו, קשות בדימוי של מדינת ישראל כנכס אסטרטגי. עוד קודם, על רקע המחאה החברתית נגד הרפורמה המשפטית, נשחקה במידת מה גם ההכרה בזהות הערכים בין שתי המדינות.

להערכתנו, ישראל תוכל לשקם את מעמדה כנכס אסטרטגי בעיני ארצות הברית רק אם תצא מן המערכה בעזה מול חמאס במעמד של ניצחון שאין עליו עוררין. להערכתנו, בצפון מול חיזבאללה תתקבל בהבנה הליכה של ישראל לקראת הסדרה באמצעים דיפלומטיים. בסופו של דבר חיזבאללה לא יצא למלחמה כוללת נגד ישראל כפי שעשה חמאס. יתרה מכך, ביסודה לבנון היא מדינה פרו-מערבית, שלמדינות המערב יש אינטרס עליון לשמור על מעמדה הריבוני, שלמותה הטריטוריאלית וכלכלתה. מלחמה כוללת של ישראל נגד חיזבאללה תפגע באינטרסים מערביים חיוניים. הערכה זו, חובה להדגיש, מתבססת על ההנחה שֶהִסְדָּרָה בלבנון תתבצע מתוך עמדת כוח של ישראל, ותוביל להחזרת תושבי ישראל המפונים לבתיהם מבלי חשש מהמשך פעולות התגרות של חיזבאללה.

חלוף השנים, כך יש לקוות, יעמעם את המחאה סביב הרפורמה המשפטית, שפגעה במידה רבה בדימוי של מדינת ישראל בעיני הממשל ודעת הקהל בארצות הברית כמדינת חוק בעלת אופי דמוקרטי-ליברלי. יתרה מכך, המשך התנהלותה של מדינת ישראל לפי נורמות מערביות יוכיח לעיני כול את חוסנה של הדמוקרטיה הישראלית ואת יכולתה לצלוח משברים פנימיים קשים. אם כך אכן יקרה, יתעצם עוד יותר הדימוי של ישראל כמדינה בעלת אופי דמוקרטי-ליברלי, הַאֲמוֹנָה על שלטון החוק.

אנו סבורים שמדיניות ישראל מאז 7 באוקטובר 2023 יצרה מתווה של כללי משחק מול ארצות הברית שישראל "יכולה לחיות איתו", גם אם הוא אינו עונה על כל צרכיה. לכל אורך החודשים מאז 7 באוקטובר 2023 התגלעו מחלוקות בדרגות משתנות של אינטנסיביות סביב מתווה זה. זו אינה תופעה חדשה. בכל העימותים שהיו למדינת ישראל עם מדינות ערב ועם ארגוני הטרור, חיזבאללה וחמאס, ניכרה מעורבות אמריקנית אינטנסיבית שהצטיירה בארץ כמאמץ מצד ארצות הברית להצר את חופש הפעולה של ישראל ולמנוע ממנה השגת ניצחון מוחלט.

ההתייחסויות של ישראל לעמדות הממשל בעימות הנוכחי הצטיירו כבעלות אופי אינטנסיבי מבעבר בשל הסיבות הבאות: א. העימות הנוכחי הוגדר על ידי הנהגת המדינה כאיום קיומי על מדינת ישראל, מה שלא היה קיים בעימותים אחרים מול חמאס. ב. הזוועות שאליהן נחשף הציבור בישראל ב-7 באוקטובר 2023 היו אירוע חסר תקדים בעימותים המלחמתיים של ישראל, והן העלו תביעה למדיניות הרבה יותר תוקפנית של צה"ל בלחימה מול חמאס. ג. בעימותים הקודמים הקרינה ישראל הלכה למעשה מסר שברצונה לגבות מחיר כבד מחמאס באופן שייצור רגיעה לתקופת זמן מוגבלת. כאן, בעימות הנוכחי, הדרישה של ראש הממשלה ושל חלקים נרחבים במערכת הביטחון היא ניצחון מוחלט.

סיכומו של דבר, אנו סבורים שמתווה היחסים שהתגבש בין ישראל וארצות הברית במהלך המערכה הנוכחית אינו אידיאלי, אך הוא נוח למדי לישראל. הוא מאפשר לה חופש פעולה צבאי נרחב למדי מול חמאס. במקביל, הוא מפגין התחשבות מרבית של ישראל בתביעותיה של ארצות הברית בסוגיות הסיוע ההומניטרי והימנעות מפגיעה באזרחים [2] תביעות שאינן מגבילות באורח משמעותי את חופש הפעולה שלה. במקביל הם מאפשרים לממשל להמשיך באספקת צרכי החימוש של מדינת ישראל.

אנו סבורים שיש למדינת ישראל יכולת לצמצם עוד יותר את האופי הא-סימטרי ביחסים שבינה לבין ארצות הברית, באופן שיעניק לה מרחב תמרון גדול יותר מול הממשל האמריקני. עליה לעשות שימוש נרחב יותר ואינטנסיבי יותר במוקדי העוצמה שיש לה בתוך הממשל ובדעת הקהל בארצות הברית. מעל לכול, ממשלת ישראל חייבת להקדין שהיא פועלת מתוך לכידות פנימית ונחישות לשמור על האינטרסים הביטחוניים החיוניים של מדינת ישראל. כל זאת, תוך התחשבות מרבית בצרכים ובאינטרסים של בעלת בריתה [2] ארצות הברית. מטרה זו הינה אינטרס לאומי עליון של מדינת ישראל, והיא גם ברת-השגה.

Times of Israel, "Israel Ranked World's 8th most powerful country; No longer [1] in Top 10 'movers'," March 5, 2019

<https://in.bgu.ac.il/bgi/israelis/DocLib/Pages/2015/She.pdf> . [2]

Avner Golov, "Israeli Deterrence in the 21st Century," *The Institute for* [3] *National Security Studies*, Memorandum No. 155, June 2016

AIPAC, "Israel at 75: Shared Values," Memo [4]

.Ibid [5]

Major Keith Tighe, "Israel: Strategic Asset or Strategic Liability?," *USMC* [6] *Command and Staff College, Marine Corps University*, May 2, 2013

- John Mearsheimer and Stephen Walt, "The Israeli Lobby and U.S. Foreign [7]
.Policy," *London Review of Books* 28, 6, March 2006
- Yossi Melman, "Israel's Legendary Spy," *The Jerusalem Post*, September 25, [8]
.2019
- Ben Allen, "To what extent is the U.S. dependent on Israeli information and [9]
.intelligence sources?," *Quora*, 2022
- Daniel Byman, "An Intelligence Failure in Israel, but What Kind?," *Lawfare*, [10]
.October 10, 2023
- Jawhar Farhat, "Unit 8200: Israel's Stealthy Sentinel," *Grey Dynamics*, [11]
.March 16, 2024
- [12] זכי שלום, "מלחמת יום הכיפורים בעיני מזכיר המדינה האמריקני הנרי קיסינג'ר," *המכון
למחקרי ביטחון לאומי*, מסמכים מן הארכיון, יולי 2023.
- Amnon Sofrin, "The Intelligence Failure of October 7 - Roots and Lessons," [13]
. *The Jerusalem Strategic Tribune*, November 2023
- [14] שלום, "מלחמת יום הכיפורים בעיני מזכיר המדינה," *המכון למחקרי ביטחון לאומי*.
- Kevin Liptak, MJ Lee and al., "US officials raise concerns over Israeli [15]
.intelligence after Hamas attacks," *CNN*, October 7, 2023
- Yonah Jeremy Bob, "Insider accounts of what went wrong in IDF intel before [16]
.Oct. 7 - analysis," *The Jerusalem Post*, November 28, 2023
- James Rosen-Birch, "Overreliance on technology, dehumanization of [17]
Palestinians and incompetence left a once-effective force unable to prevent
.Hamas' assault," *New Lines Magazine*, May 20, 2024
- [18] N12, "תחקיר: איפה היה צה"ל ב-7 באוקטובר?," 30 בדצמבר, 2023.
- <https://apps.dtic.mil/sti/tr/pdf/ADA515566.pdf> . [19]
- Vanda Felbab-Brown, Jefferey Feltman and al. "6 months on: What is the [20]
.impact of the war in Gaza?," *Brookings*, April 5, 2024
- John Spencer, "Israel Has Created a New Standard for Urban Warfare. Why [21]

.Will No One Admit It?," *Newsweek*, March 25, 2024

Zoran Kusovac, "Analysis: Is the Israeli army as militarily successful as it [22]
.claims?," *Aljazeera*, January 1, 2024

Joe Biden, "Remarks by President Biden on the October 7th Terrorist Attacks [23]
and the Resilience of the State of Israel and its People," *The White House*,
.October 18, 2023

[2 4]

.
[https://www.timesofisrael.com/netanyahu-says-blinken-told-him-us-seeking-to-end-
/inconceivable-weapons-halt](https://www.timesofisrael.com/netanyahu-says-blinken-told-him-us-seeking-to-end-inconceivable-weapons-halt/)

Richard Nixon Foundation, "America's Airlift in the 1973 Yom Kippur War," [25]
.October 10, 2023

[2 6]

.
<https://www.idf.il/%D7%90%D7%AA%D7%A8%D7%99-%D7%99%D7%97%D7%99%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%94%D7%9E%D7%97%D7%9C%D7%A7%D7%94-%D7%9C%D7%94%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%94/%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA/%D7%99%D7%A1%D7%95%D7%93%D7%95%D7%AA-5-1/%D7%A9%D7%99%D7%A7%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%95%D7%90%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%A6%D7%99%D7%9D-%D7%A8%D7%9B%D7%91%D7%AA-%D7%90%D7%95%D7%95%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%AA-%D7%90%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%A7%D7%90%D7%99%D7%AA>

.Pew Research Center, "Israel's Religiously Divided Society," March 8, 2016 [27]

[28] בנימין נתניהו, "ראש הממשלה נתניהו לחניכי קורס מ"פ: 'הציפייה העיקרית שלי היא ניצחון מוחלט' אין תחליף לניצחון", 24 *YouTube*, בינואר, 2024.

Nadeen Ebrahim, "Why Israel-Hezbollah tensions risk boiling over now," [29]
.CNN, June 14, 2024

Wyre Davies, "'I cannot sleep in peace' - Israelis fearful as Hezbollah [30]
.tensions soar," *BBC*, January 9, 2024

[31]

<https://www.timesofisrael.com/gallant-israel-not-looking-for-war-with-hezbollah-diplomatic-route-always-better>

[32]

<https://www.timesofisrael.com/gallant-israel-not-looking-for-war-with-hezbollah-diplomatic-route-always-better>

[33] טל לב רם, "מלחמה באופק? הרמטכ"ל: 'עלינו להיות מוכנים מתמיד לעימות רב-זירתית'", מעריב, 11 בספטמבר, 2023.

Sylvia Thomson, "Israelis displaced by fighting with Hezbollah want to go [34] home as conflict edges closer to full-scale war," *CBC*, June 25, 2024

Ohad Merlin, "A look into Lebanon: Three Israeli experts discuss a potential [35] war with Hezbollah - interview," *The Jerusalem Post*, June 27, 2024

[36] איתן גלבוש, "תרומותיה של ארצות הברית לביטחון ישראל," *המכון למחקרי ביטחון לאומי*, עדכן אסטרטגי, יולי 2020.

[37] אלון מליק, "אינני יהודי עם ברכיים רועדות," *תנועת אם תרצו*, פייסבוק, 26 באוגוסט, 2020.

[38] ערוץ 7, "נתניהו על דברי ביידן: ישראל היא מדינה עצמאית שמקבלת את החלטותיה על פי רצון אזרחיה," 29 במרץ, 2023.

The Economic Times, "Senator Lindsey Graham grills US Defence Secy [39] Austin over delay in US weapons shipments to Israel," *Youtube*, May 9, 2024

Megan Lebowitz, "Biden says Netanyahu is making a 'mistake' with his [40] handling of the Israel-Hamas war," *NBC News*, April 10, 2024. See also: AlJazeera, "US calls Israel's passage of judicial overhaul law 'unfortunate'," July 24, 2023